

Birikim 230/231

AYLIK SOSYALİST KÜLTÜR DERGİSİ HAZİRAN - TEMMUZ 2008

Geçen ayın birikimi

- 3 ÖMER LAÇİNER
Bir parti olarak Ordu
- 8 METE ÇUBUKÇU
*Irak-ABD güvenlik anlaşması:
"Kurtarıcı" yerleşmeye hazırlanırken*

Anarşizm / Marksizm: Dünün düşman kardeşleri; ya şimdi?..

- 15 ŞÜKRÜ ARGİN
*İki perdelik modern bir
Habil-Kabil temsili:
Anarşistler ve Marksistler*
- 28 HALİL TURHANLI
Sefil ve tehlikeli
- 35 MUTLU DULKADIR
*Demokrasinin ötesinde:
Doğrudan demokrasi ve anarşizm*
- 42 MUSTAFA ERATA
Anarşizm, sol gelenek ve solculuk
- 51 DİLAVER DEMİRAĞ
Nefs ve iktidar: Bir özgürlük etiği
- 60 YEŞİM BAŞARAN
Hiyerarşik olmadan örgütlenmek
- 67 TOM K.
*Marksizm, anarşizm ve
"aşağıdan sosyalizm" in soykütüğü*
- 81 YÜKSEL TAŞKIN
*Türkiye solu
yeniden uykuya yatarken...*
- 87 LEVENT CANTEK
*Sol tarih yazımında romantizm:
Esat Adil'e bakarken*
- 94 ERTUĞRUL MEŞE
*İmkani imkansızlaştırmak:
Türkiye solu*

"Sefil ve tehlikeli"

- 100 TANIL BORA
*Nazi Almanya'sı - bugünün Türkiye'si:
Mukayeseli linç etüdüleri*
- 107 YETVART DANZIKYAN
*Devlet karar arifesinde:
AKP ile mi, AKP'siz mi?*
- 118 SELİN ÇAĞATAY - KEREM ÖZKURT
*Kemalizmi kitlesel
refleksiyle düşünmek:
Cumhuriyet mitingleri üzerine
bir deneme*

Felsefe - öteki - tarih

- 127 FERİDE ZÜLFÜ
*Sürdürmeyi sürdürmek:
Amstetten'den sonra*
- 133 YAŞAR AYDIN
Levinas ve Ricoeur üzerine birkaç not
- 136 DİNÇER DEMİRKENT
Savaşım olarak tarih
- 143 BESİM CAN ZİRH
Erasmus kuşağı ve gurbet hasreti

Kadınlar ve çalışma

- 151 SEÇİL ASLAN
*Özelden kamusal bir yolculuk:
Türkiye'de çalışan kadın olmak*

ABD dış politikası

- 157 BEHLÜL ÖZKAN
Amerikan rüyası kabusu dönerken

Kitap eleştirisi

- 162 SAİT ÇETİNOĞLU
*Osmanlı kaynaklarında
Ermeni soykırımı*

Amerikan rüyası kabusa dönerken

BEHLÜL ÖZKAN

Berlin Duvarı'nın yıkılışı sırasında üst düzey Doğu Alman devlet görevlisinin başından geçenleri anlatan *Elveda Lenin* filmi, dönemin haleti ruhiyesini çarpıcı şekilde yansıtıyordu. Ülkesinin yıkıldığı, uluslararası ilişkilerin temelden değiştiği dönemi komada geçiren filmin baş aktresi, sekiz aylık derin uykusundan uyandığında gözlerini yeni bir dünyaya açıyordu. Bugün yaşı otuzların üzerinde olan çok kişi, duvar yıkılırken dünyanın barış okyanusuna yelken açtığını düşünüyordu. Aradan geçen yirmi yıl iyimser beklentileri boşa çıkardı. Duvar yıkılır yıkılmaz kapitalizm ve tüketim toplumu zihniyetinin duvarın parçalarını hediyelik eşya olarak pazarlaması, açılan boşluğu neyin doldurduğunun işaretlerini veriyordu. *Elveda Lenin* filmine gönderme yaparsak; Berlin Duvarı'nın yıkılışından hemen sonra, umut yüklü rüzgârların estiği dönemde komaya giren bir kişi bugün uyanırsa, herhalde karşılaştığı manzara karşısında gözlerine inanamazdı. Irak ve Afganistan'ın ABD işgali altında olduğu, Hindistan, Pakistan ve Kuzey Kore'nin nükleer silahlara sahip olduğu, Ortadoğu'nun cehenneme döndüğü, etnik çatışmaların arttığı ve füze kalkınlarına milyarlarca dolar yatırıma hazırlanan ABD'nin hegemonyasında, finansal krizlerle mücadele eden bir dünya...

SOĞUK SAVAŞTAN DÜNYA İMPARATORLUĞUNA

1990'ların başında Fukuyama'nın başını çektiği

dış politika teorisyenleri, Hegel'i kendilerine göre yorumlayarak "tarihin sonunun" geldiğini ilan ediyorlardı. Oysa Hegel; toplumun genel çıkarının bireyler tarafından tehdit edildiği girişimci ekonominin eleştirisini yaparken, mutlak özgürlüğün gerçekleşmesi için eşitliğin temel olduğu ve toplumsal kararların alınmasına herkesin aktif olarak katıldığı bir düzen tasarlıyordu.¹ Fukuyama liberalizmin zaferini kutlarken, Paul Wolfowitz ve dönemin ABD Savunma Bakanı Dick Cheney'nin başında bulunduğu başka bir grup ise, ABD'nin Soğuk Savaş dönemindeki liderliğini küresel hegemonyaya dönüştürecek stratejiyi hazırlıyordu.

Soğuk Savaş zihniyetiyle hareket eden ve "şahinler" olarak nitelendirilen grubun politikaları, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında uyguladığı Sovyetler Birliği'ni çevreleme politikasının devamı niteliğindedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında (1946-1950 yılları arasında), Amerikan dış politikasına nasıl bir yön verileceği üzerinde anlaşamayan izolasyonist ve anti-komünist kamplaşma arasındaki rekabet, ABD'nin Kore Savaşı'na dahil olması sonucunda anti-komünistlerin iktidarı ele geçirmesiyle sona ermişti. Anti-komünist bakış açısına göre, Sovyetler Birliği Doğu Avrupa'yı işgal ederek Soğuk Savaş başlatan

¹ Charles Taylor, *Hegel* (New York: Cambridge University Press, 2005), s.405.

tarafı. Komünizmin yayılmasını Amerikan çıkarlarına tehdit olarak algılayan, ABD dış politikasına Soğuk Savaş döneminde hâkim olan bu grubun stratejisi; Kore, Vietnam, Afganistan gibi Sovyet nüfuzunun arttığı ülkelerde otoriter rejimlere silahlı destek vererek "komünizm tehlikesini" bertaraf etmekte.

Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa'ya girmesiyle başlayan Soğuk Savaş, Sovyet askerlerinin geri çekilmesiyle sona erdi. Ancak ABD Devlet Başkanı George Bush (1988-1992) ve Savunma Bakanı Dick Cheney yumuşama (detente) taraftarı değildi. ABD Başkanı Ford döneminde CIA Başkanlığını yürüten Bush ve dönemin Beyaz Saray Genel Sekreteri Cheney, Ford'un Sovyetler Birliği ile gerginliğin azaltılması politikasını, Ford'a 1976 seçimlerini kaybettiğine inanıyorlardı. Bu ikiliye göre iktidarda kalmak için en güvenli yol, Soğuk Savaş sonrasında Amerikan hegemonyasını genişletecek, askerî güce dayalı dış politika açılımları yapmaktı. 1988'de Amerikan füzeleri İran Havayolları'na ait sivil bir uçağı düşürüp 66'sı çocuk 290 yolcunun ölümüne sebep olurken, Bush gelecek dönemde izlenecek Amerikan dış politikasıyla ilgili ilk işaretleri vermişti: "Kanıtlar umurumda değil. Amerika Birleşik Devletleri adına hiçbir zaman özür dilemeyeceğim."²

Kore Savaşı 1945-1990 yılları arasındaki Amerikan dış politikasına nasıl damgasını vurduysa, Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin izleyeceği dış politikaya, Kuveyt'in işgalini izleyen Körfez Savaşı sonrasında karar verildi. Savunma Bakanı Cheney, operasyonla ilgili olarak; "eğer bu işi başaramazsak, ordunun Amerikan toplumu için hiçbir anlamı kalmaz" diyordu.³ Gerçekten de Körfez Savaşı, Vietnam'da hezimete uğrayan Amerikan ordusunun toplum ve siyasetçi gözündeki imajını değiştirdi. Televizyondan naklen yayımlanan savaş görüntüleri, askerî gücün imajının cilalanması için başarıyla kullanıldı.

Körfez Savaşı'yla birlikte ABD'nin küresel he-

gemonyasının ana hatlarını oluşturan "Savunma Planlama Rehberi" başlıklı rapor, Paul Wolfowitz ve Dick Cheney önderliğinde 1992 yılında hazırlandı. Bâsına sızan rapora göre yeni dönemde en önemli hedef, ABD'ye rakip olacak bir süper gücün doğuşunu engellemektir.⁴ Batı Avrupa, Ortadoğu, Doğu Asya ve dağılan Sovyetler Birliği olarak belirlenen dört coğrafi alanda, ABD çıkarlarını tehdit edecek küresel güçlerin oluşmasına müsaade edilmeyecekti. ABD'yi bu dört bölgede yegâne egemen kılabilecek strateji üç ayaktan oluşuyordu:

1) ABD askerî yönden daha da güçlenecek, yönettiği küresel düzeni caydırıcı şekilde tek başına koruyacak; 2) Almanya, Japonya gibi bölgesel güçlerin ekonomik çıkarları Amerikan menfaatlerini tehdit etmemeleri karşılığında korunacak, Çin ve Rusya Amerikan politikalarını kabul etmeye zorlanacak; 3) ABD çıkarlarının korunması için Irak, İran gibi ülkelerin bölgesel güç olmaları engellenecekti.

Rapor, ABD'nin askerî harcamalarının katlanarak artmasını, Japonya ve Almanya'nın silahlanmalarını ve nükleer güç olmalarının engellenmesi için bu ülkelerin Amerikan ordusu tarafından savunulmasının devamını ve ABD çıkarlarını tehdit eden devletlere karşı askerî güç kullanılmasını öngörüyordu. Maliyeti 1.2 trilyon dolar olarak hesaplanan stratejinin kamuoyu tarafından kabul edilmeyeceği anlaşılınca "şahinler" taktik değiştirdi.

ABD'nin küresel hegemonyası için stratejik hedef olarak seçilen dört coğrafi bölgede bulunan İran, Irak, Sırbistan ve Kuzey Kore, 'haydut devletler' olarak damgalanarak dünya barışına ve Amerikan çıkarlarına tehdit olarak kamuoyuna sunuldu. ABD, petrol ihtiyacının sadece beşte birini Ortadoğu'dan karşılamasına rağmen, enerji ihtiyacı giderek artan Asya ekonomilerini kontrol edebilmek için bölge üzerindeki askerî denetimini arttırmanın yollarını aramaya başladı. Amerikan askerî gücünün bölgede kalıcı olmasını sağlamak için Körfez Savaşı sonrasında Saddam Hüseyin yö-

2 Jonathan Ater, "High Stakes in New Orleans," *Newsweek*, 22 Ağustos 1988, s.15.

3 Michael A. Palmer, *Guardians of the Gulf: A History of America's Expanding Role in the Persian Gulf, 1883-1992* (Free Press: New York, 1992) s.196.

4 Raporla ilgili 8 Mart 1992 tarihli *New York Times* gazetesinin detaylı haberi için: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9E0CE5D61E38F93BA35750C0A964958260>

netiminin Bağdat'ta kalmasına göz yumuldu. Ancak diğer taraftan Saddam yönetimi bölge barışına tehdit olarak gösterilerek, Katar ve Suudi Arabistan gibi petrol ve doğal gaz zengini ülkelerde Amerikan askerî üsleri kuruldu. Ancak askerî harcamalar Amerikan vatandaşlarının vergi yükünü arttıracığı ve bu yüzden reddedileceği için, Saddam Hüseyin'in başında bulunduğu Irak ve nükleer enerji alanında yatırımlar yapan İran, Amerikan kamuoyuna yaşamsal tehdit olarak gösterildi. İran-İrak Savaşı sırasında Bağdat'a destek vermesi için Ronald Reagan tarafından Irak'a gönderilen ve Saddam Hüseyin'e "Irak'ın savaşı kaybetmesi, Batı açısından stratejik hezimetdir" mesajı veren Donald Rumsfeld, 2003 yılında dünyanın petrol rezervleri açısından dördüncü büyük ülkesi Irak işgal edilirken ABD Savunma Bakanlığı'nın başındaydı. İşgalle birlikte, 2015 yılında üreteceği petrolün %75'ini Asya pazarlarına ihraç edecek Ortadoğu, ABD'nin askerî kontrolüne giriyordu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında silahsızlandırılan Almanya ve Japonya'nın savunmasını ABD üstlenmişti. Böylece ekonomik açıdan dünya devi haline gelen Almanya ve Japonya'nın askerî olarak ABD kontrolünde olması sağlanmıştı. Doğu Avrupa'da Yugoslavya coğrafyasında yaşanan savaşlar, Doğu Asya'da da Kore yarımadasında yükselen gerilim sonucunda, Japonya ve Almanya'nın bölgesel güvenliği sağlamak için tekrar askerî güç olarak öne çıkmaları ihtimali, ABD tarafından tehdit olarak algılandı. Kuzey Kore'nin nükleer silahlara sahip olması karşısında Japonya'nın kendini korumak amacıyla nükleer güç olmasını engellemek için, ABD'nin Doğu Asya'daki yüz bin kişilik askerî varlığı takviye edildi. Japonya'nın güvenliğini neden ABD'nin sağladığı sorusunun önüne geçebilmek için, Kuzey Kore füzelerinin Kaliforniya'yı vurabileceği, bu füzelerin terör örgütlerine satılabileceği tehdidi ortaya atıldı. Avrupa'da, Fransa ve Almanya'nın liderliğini yapacağı bir askerî oluşumun engellenmesi amacıyla, Bosna ve Kosova'ya yapılan askerî müdahaleler ABD'nin kontrolünde gerçekleşti. Bu şekilde hem Batı Avrupa ülkelerinin ABD'den bağımsız, NATO dışında bir askerî örgütlenme içine girmeleri engelleniyor, hem de Sırbistan ve

Kuzey Kore'ye destek veren Rusya ve Çin'e gözdağı veriliyordu.⁵

ASKERİ-ENDÜSTRİYEL GÜCÜN İKTİDARI

ABD Devlet Başkanı Eisenhower, 1961 yılındaki veda konuşmasında, iktidar mekanizmalarını kontrolü altına almaya başlayan askerî-endüstriyel gücün, demokratik değerlere ve Amerikan vatandaşlarının özgürlüğüne tehdit oluşturduğunu duyurdu. İkinci Dünya Savaşı'na kadar Amerikan siyaseti ve dış politikası, sanayiciler, New York merkezli finans piyasasını yönetenler ve ABD'nin güneyinde toprağa dayalı zenginlerden oluşan elitler tarafından yönetiliyordu. Elitlerin hâkim olduğu siyasi yapının ordu üzerinde tam denetim sağlaması ve dolayısıyla askerî harcamaların ülke ekonomisini tehdit edecek seviyeye yükselmesinin engellenmesi, elitlerin ekonomik çıkarlarının korunması için gerekliydi. Dış politikada temel hedef, Monroe Doktrini çerçevesinde Kuzey ve Güney Amerika'da ABD hegemonyasını sağlamak ve bu hegemonyayı tehdit edecek küresel bir gücün ortaya çıkmasını engellemektir. ABD'nin her iki dünya savaşına da sonradan katılmasının arka planında, bölgesel hegemonyasına tehdit olarak gördüğü Japonya ve Almanya'nın engellenmesi yatmaktadır.⁶ Ancak son 50 yılda yaşanan sürekli savaş hali yukarıda saydığımız elitlerin siyasi güçlerini azaltırken, hem siyasi iktidarın militerleşmesine, hem de askerî gücün siyasallaşmasına yol açtı. Kuvvetler ayrılığına dayanan Amerikan siyasi sistemi, güç merkezlerinde yaşanan kaymalar sonucunda, imparatoru andıran bir devlet başkanının ve onun yakın çevresini oluşturan enerji şirketleriyle askerî-endüstriyel gücün temsilcilerinin yönetimine girdi. ABD'nin 1987'de 6.5 milyar dolar olan silah ihracatı, askerî endüstriyel gücün iktidarını perçinlediği Bush'un Devlet Başkanlığı döneminde dörde katlanarak 1992 yılında 24 milyar dolara çıktı.⁷

5 Kosova harekâtı sırasında Belgrad'taki Çin Büyükelçiliği'nin bombalanması bu politikaya örnek olarak gösterilebilir.

6 Michael Lind, "A Neglected American Tradition of Geopolitics," *Geopolitics* 13/1, (Ocak 2008), s.181-195

7 Eric Schmitt, "Arms Makers Latest Tune: 'Over There, Over There,'" *New York Times*, 4 Ekim 1992.

1999 yılında, Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ın NATO'ya katılımı ve örgütün 50. kuruluş yıldönümü kutlamaları, Boeing, Lockheed Martin ve Raytheon gibi Amerikan savunma sanayinin önde gelen şirketlerinin maddi katkılarıyla gerçekleşti. Bu şirketler NATO'ya katılacak ülkelerin ordularının modernizasyonu için harcanacak milyarlarca doların bilinciyle adeta çifte bayram yapıyordu. Clinton'un başkanlığı döneminde, Demokratların iktidarında geçen sekiz yılda, ABD savunma harcamaları 260 milyar dolardan 300 milyar dolara yükseldi.

Son dönemde Amerikan siyasetinde yaşanan diğer önemli değişim ise; gerçeklerin halktan saklanması, toplumun ülkeyi yöneten kurumlar üzerindeki denetiminin büyük oranda azalması olmuştur. 11 Eylül 2001 sonrasında Amerikan halkı, saldırıları düzenleyen El Kaide'nin arkasında Irak, İran ve hatta Kuzey Kore'nin olduğuna inandırıldı. Saddam Hüseyin iktidarının devrilmesi için milyarlarca doları bulan askeri işgalin meşruiyeti, gerçekte var olmayan Irak'ın kitle imha silahlarına dayandırıldı. ABD'nin dünya çapında kuracağı askeri hegemonya düzeninin ve bunun gerektirdiği işgalleri, insan kayıplarını haklı çıkarmak amacıyla kamuoyu adeta propaganda yağmuruna tutuldu. ABD'nin kimyasal ve nükleer tehditlerle karşı karşıya olduğu bizzat Amerikan Devlet Başkanı George W. Bush tarafından duyuruldu.

Soğuk Savaş döneminde 16 askeri operasyon gerçekleştiren ABD, Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasıyla birlikte sorunlarını çözmek için askeri güç kullanımına daha sık başvurdu. Son yirmi yılda düzenlediği askeri operasyon sayısı 50'yi aştı. Bugün gelinen noktada, hedeflerini küresel düzenin ABD tarafından kontrol edilmesi olarak belirlemiş askeri-endüstriyel güç merkezleri, Amerikan siyasetini ele geçirmiş durumda. Dünya imparatorluğu stratejisinin mimarlarından Cheney, Wolfowitz ve Rumsfeld, son dönemin en kudretli siyasetçileri oldular.

SONUN BAŞLANGICI MI?

160 Sovyetler Birliği'nin çöküşünün önde gelen sebeplerinden biri, Soğuk Savaş süresince Sovyet

ekonomisinin % 35'inin silahlanmaya ayrılması, buna karşılık bu oranın ABD'de sadece %7 olmasıydı. Moskova sadece ABD'yi değil; Fransa, İngiltere, Almanya, Japonya ve Çin'in de içinde olduğu devletler grubunu karşısına almıştı. Amerikan dış politika yapıcıları, bu faktörleri göz ardı ederek Sovyetler Birliği'ni ABD'nin tek başına dize getirdiğine inandılar. Sovyet sisteminin yıkılmasıyla küresel imparatorluğa giden yolda en önemli engelin ortadan kalktığını düşündüler. 1947 yılında yazdığı makaleyle Sovyetler Birliği'ni çevreleme politikasının temellerini atan 87 yaşındaki George Kennan günah çıkarırcasına, 1989 sonrasında Washington'da zafer naraları atanları "budala" olarak nitelendirdi: "Soğuk Savaş hiçbir ülke veya lider kazanmadı. Soğuk Savaş, karşılıklı olarak iki tarafın birbirleriyle ilgili gerçek olmayan ve abartılı değerlendirmelerine dayanan uzun ve pahalı bir siyasi mücadele idi."⁸ İlginçtir ki, ABD'yi Vietnam bataklığına sokan dönemin Savunma Bakanı Robert McNamara'nın 1967 yılında görevinden ayrılıp Dünya Bankası Başkanlığı'na kapağı atması gibi, son 20 yılda Amerikan dış politikasına damgasını vuran Paul Wolfowitz de, "dahiyane" stratejilerinin getirdiği başarısızlığın sorumluluğundan, 2004 yılında Dünya Bankası Başkanlığı'na seçilerek kurtuluyordu.

Amerikan ekonomisine yakından bakıldığında, ABD'nin küresel hegemonyasını sürdürmesinin, stratejik bölgeleri askeri açıdan kontrol eden tek güç olarak kalmasının imkânsız olduğu ortaya çıkıyor. ABD, NATO ülkelerinin toplam askeri harcamalarının iki katından fazlasını silahlara ayırıyor. Küresel ekonominin dörtte birini oluşturan Amerikan ekonomisinin dünya silah harcamaları içindeki payı %45. Ekonomisinin kaldırabileceğinden çok daha fazla bir miktarı silahlara ayırması, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının arkasındaki nedenlerin Amerikalı siyasetçiler tarafından dikkatle incelenmediğini gösteriyor. Harvard Üniversitesi ekonomi profesörü Niall Ferguson'a göre, dünya imparatorluğunu hedefleyen ABD'nin, artan cari açığı ve borç yükü nedeniyle

⁸ George Kennan, "The G.O.P. Won The Cold War? Ridiculous," *New York Times*, 28 Ekim 1992.

çinde bulunduğu durum, iflas eden Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemine benziyor.⁹

Yazının başında Fukuyama'nın Hegel'i yanlış yorumlayarak "tarihin sonunu" ve liberalizmin zaferini ilan ettiğinin altını çizmiştik. Geçtiğimiz 15 yıl, Fukuyama'nın tezlerinin ne kadar dayanaksız temellere inşa edildiğini gözler önüne serdi. Eğer Hegelyan perspektiften uluslararası ilişkiler ve ABD dış politikası tahlil edilecekse, sosyal çelişkileri tarihsel zemine oturtturarak inceleyen diyalektik, içinde bulunduğumuz durumu analiz

9 Niall Ferguson, "An Ottoman Warning for Indebted America," *Financial Times*, 1 Ocak 2008.

etmek için daha anlamlı olacaktır.¹⁰ Silaha ve orduya daha fazla kaynak ayırarak ABD'yi daha güvenli bir ülke haline getirdiklerini, dünya imparatorluğunun temellerini attıklarını iddia edenlerin tersine, askeri çözümlere dayalı politikalar ABD'yi silahlı örgütlerin hedefi haline getirirken, Amerikan ekonomisinin ve demokrasisinin temellerini de dinamitliyor.

10 Diyalektik bakış açısını uluslararası ilişkiler zemininde inceleyen bir makale için: Christian Heine ve Benno Teschke, "Sleeping Beauty and the Dialectical Awakening: On the Potential of Dialectic for International Relations," *Millennium* 25/2 (1996), s.399-424.

İletişim'den

Aylar öncesinden başlayan hazırlıklar, günü gününe takip edilen kayıtlar, isimlere kadar belirlenmiş denetimler, savaş sonrası yapılan yargılamalar ve sanıkların ifadeleri...
Taner Akçam, Osmanlı belgelerinin içinden tarihin karanlık yüzüne ışık tutuyor. Talat Paşa'nın bir telgrafında kullandığı ifadeyle Ermeni meselesinin "nasıl halloldüğünün" arka planına bakmayı, yaşananları inkâr etmek yerine öğrenmeyi tercih edenler için.

ARAŞTIRMA İNCELEME, 339 SAYFA

www.iletisim.com.tr

Birbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Hanı No. 7, Cağaloğlu 34122 İstanbul • t 212 516 22 60-61-62 • f 212 516 12 58 • e iletisim@iletisim.com.tr

Genel Dağıtım **PUNTO**

Çobançeşme Mahallesi, Altay Sokak, Yenibosna 34196 İstanbul t 212 496 10 50 f 212 551 30 13 • punto@puntokitap.com
Aktar, İletişim, İnkâp, Literatür, Medya ve Sistem yazarları ortak kuruluşudur.